

BÂ SELÂM DEVR-İ KEBÎR ET HEP MAKAMÂTA BUGÜN

Hicaz Kâr-ı Nâtık

Devr-i Kebîr (♯1111111)

Hicaz

Manisa Müftüsü ÂLİM Efendi

1 +Düm -Düm -tek Bâ se lâm +Düm -tek Te ke -Düm +tek -tek
ah

4 +tek +Düm -Düm r-i ke bî -hek +Te ke -Te ke
r-i

7 +Düm -Düm -tek hep +Düm -tek Te ke -Düm +tek -tek
hep ma kâ mâ ta

10 +tek +Düm -Düm ta bu gün -hek +Te ke -Te ke

13 +Düm -Düm -tek Hi câ ze -Düm +tek -tek
Gel

16 +tek +Düm -Düm Kâ r-i Nâ -hek +Te ke -Te ke
Kâ

19 +Düm -Düm -tek i le bey Te ke -Düm +tek -tek
le

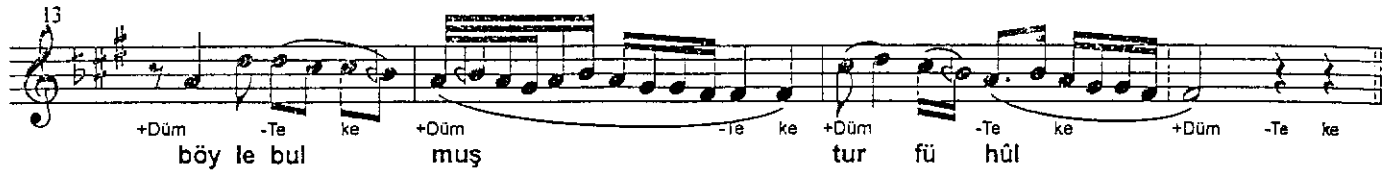
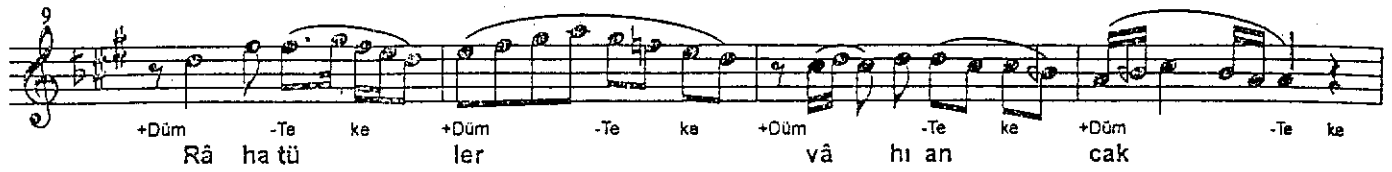
22 +tek +Düm -Düm dâ hi l ol -hek +Te ke -Te ke

Râhatülvâh

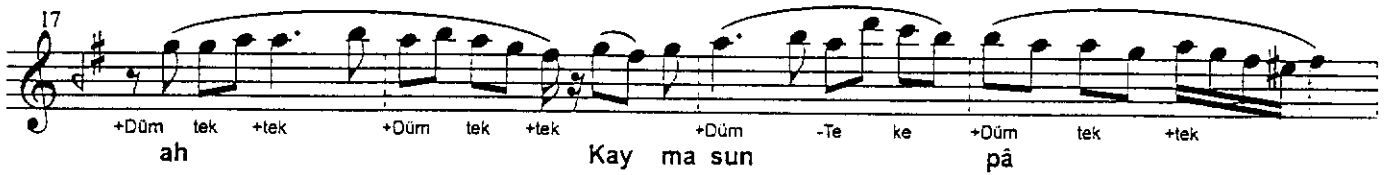
Sofyan

+Düm -Te ke +Düm -Te ke +Düm -Te ke +Düm -Te ke
So fi yâ ne kıl zî yâ ret

+Düm -Te ke +Düm -Te ke +Düm -Te ke +Düm -Te ke
aş kile ey le ni yâz

Evç

Bestenigâr

Çenber (14 6 6 4)

+Düm -Te ke +Düm -Düm dev Düm +tek -tek tek +Düm -ta -hek
Çen ba r-i dev râ râ ne pek bel

+Te ke -Te ke +Düm -Te ke +Düm -Düm Düm +tek -tek tek
bağ la ma iç fâ fâ l e

+Düm +ta -hek +Te ke -Te ke +Düm -Te ke +Düm -Düm Düm
der düş e der Bes

+tek -tek tek +Düm +ta -hek +Te ke -Te ke +Düm -Te ke
te te ni gâ re fâ i de

+Düm +Düm -Düm +tek -tek tek +Düm -ta hek +Te ke -Te ke
ver mez' mez dü hûl hûl

S a b â

Ağır Sakil (4+6+4+6+3+4+4)

+Düm -Te ke +Düm -Te ke -Te ke
ah Pek Pek sa kıl

+Düm -Te ke +Düm -tek Te ke Düm +tek -tek
ol maz maz maz ya vaş

+Düm -Düm tek +Düm -tek et tek mi
ça et et

+Düm -Te ke +Düm Düm -tek Te ke ti
ş ol sun in ti

+Düm tek Te ke -Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
kal in ti kal

31
+Düm ah -Te ke +Düm -Te ke -Te ke
Bir bir gü zel

33
+Düm bâ -Te ke +Düm -tek Te ke Düm +tek -tek d-isa bâ

35
+Düm yı -Düm tek +Düm an -tek tek dı

37
+Düm rır -Te hoş ke +Düm Düm -tek Te ke ça nü

39
+Düm kûl tek Te ke -Düm +ta -hek +Te ke -Te ke

Şevkitarâb

41 *Fahte* (4 6 6 4)
+Düm -Düm Düm +tek -tek tek +Düm -ta hek
Fah te gör se ne ğer

44
+Te ke -Te ke +Düm -Düm Düm +tek -tek tek
yol da sa kı n al

47
+Düm +ta hek +Te ke -Te ke +Düm -Düm Düm
dır ma kim Ey le sün

50
+tek -tek tek +Düm -ta hek +Te ke -Te ke
şev k-i ta râb la la

53
+Düm -Düm Düm +tek -tek tek +Düm -ta hek
tî z-i ref tâ rın hü cûl

56
+Te ke -Te ke

USÛL İKÂINA İLİSKİN SİMGELER

Başlangıç büyük harf (Düm, te): Sağ el
Başlangıç küçük harf (ke, ka, tak): Sol el
İtalik: İki el birlikte kalkar (ta) ve iner (hek)
+ : Kuvvetli vuruş
- : Yarı-kuvvetli vuruş
: Zayıf vuruş

Nihâvend

Ağır Remel (4 6 4 6 4 4)

+Düm ah -Te ke +Düm der -Te ke -Te ke si
 +Düm ni -Te ke +Düm tek Te ke -Düm +tek +tek
 +Düm -tek +Düm +Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
 tan ba şa şa
 +Düm ah -Te ke +Düm ven -Te ke -Te ke ka
 +Düm dem -Te ke +Düm tek Te ke -Düm +tek +tek
 +Düm -tek +Düm +Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
 sun hu sül

Suznâk

Devr-i Hindî

+Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
 Dev r-i Hin dî
 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
 den ge çüb hep SAZ
 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
 mâ si vâ dan
 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
 el çe küb
 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
 sù z(i) nâ k ol

11 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm³ 3 tek
â te ş-i aş

13 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
k-t Ne bî ye

15 +Düm -tek tek +Düm tek +Düm -tek tek +Düm tek
Hak kı bul

Zencîr (120/4)

Çifte Düyek (x2)

Hicazkâr

16 -Düm +tek -tek +Düm -Düm -tek -Te ke
ah Çek se zen cî

3 Fahte (4 6 6 4)
+Düm -Düm Düm +tek -tek tek +Düm -ta hek +Te ke -Te ke
re ne gâm kur bân

7 Çenber (4 4 4 4)
+Düm -Te ke +Düm -Düm Düm +tek -tek tek
bân da ol san çok Devr-i Kebîr (5 4 4 6 4 4)
+Düm -ta hek +Te ke -Te ke +Düm -Düm -tek ol Hî
de ğil SAZ ah

13 +Düm -tek Te ke -Düm +tek -tek +tek +Düm -Düm rî e
caz kâ rî

16 Berefşân (5 x 4 x 5)
+ta -hek +Te ke -Te ke +Düm -tek ma
dâ ya dur

19 +Düm -tek +Düm
sen de

21 -Düm tek +Düm -Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
â â şî kol

(Sayfa 7)

Ağır Aksak

Rast

+Düm -Te ke +Düm -tek tek +Düm -Te ke
Ey le ak sak sek me

+Düm -tek 3 tek +Düm -Te ke +Düm -tek tek
kol maz SAZ doğ ru dur Hak

+Düm -Te ke +Düm -lek tek +Düm -Te ke
kır yo lu Ras tı

+Düm -tek im tek +Düm -Te ke +Düm -lek tek
dâ im il ti zâ met

+Düm -Te ke +Düm -tek tek +Düm -Te ke +Düm -tek tek
ey le me Hak tan nû kûl

Nîm-Devir (6/4x3)

H ü z z â m

+Düm -Düm tek +Düm -Düm le +ta -hek
Nîm-de vîr i le çı kar san

+Te ke -Te ke +Düm -Düm tek +Düm -Düm
râ zı yım dev râ ne

+ta -hek +Te ke -Te ke +Düm -Düm tek
ben Ol ma hüz zâ

+Düm -Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
m-i dî lim sen â

+Düm -Düm tek +Düm -Düm +ta -hek
â fi tâ b-i câ nı m ol

+Te ke -Te ke

U ş ş â k

Şarkı Devr-i Revânı (1. Sürüm)

+Düm -tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke +Düm-tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke
Sen de bir dev r-i re vân sîn

+Düm -tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke +Düm-tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke
rû hu teh zî z ey le yûb

+Düm -tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke +Düm-tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke
il ti fa t et nîm- ni geh le

+Düm -tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke +Düm-tek tek +Düm -tek +Düm -tek +Te ke
kal b-i uş şâ ka so kul

NOT: Bu bölümün usûlü, besteci tarafından elyazmasında "Devr-i Revân" olarak gösterilmiş ve donanımda da 13/4 sayısı verilmiştir. Ancak küçük bir inceleme, usûlün ikinci değil birinci mertebeden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda bestecinin iki özdeş usûlü tek usûl hâlinde birleştirmek istediği anlaşılıyor. Ritm özellikle elyazmasındaki 1. ölçüde Şarkı Devr-i Revânı (1. sürüm) ikâi ile biraz zor uyuşturmuş; ancak devâmı fazla sorunu çıkarmadı. Usûlün "Devr-i Revân" denince aklı gelen "Âyin Devr-i Revânı" (14/8) ile bir ilişkisi yok.

Bestecinin U ş ş â k'a girmeden önce, Hüzâm'ın etkisinden yararlanarak tüm özellikleri ile Karıcığarı ustaca sergilediği gözünüzden kaçmamıştır. O bunu başka makamlarda da yapıyor. Örneğin Evç girişinde Evcârâ, Nihâvend ve Hüzâm'da Neveser, Hüseyinî'de Hüseyinî-Aşîrân, İsfahân'da Beste-İsfahân ve ardından şaşılacak bir ustalıkla Yegâh! Şehnâz girişinde Nişâbur üçlüsünden sonra dâsonan (mütenâfir) "artık dörtlü" aralığıyla birden Şehnâz perdesine sıçraması yürek hoplatıyor. Final Terennümünde (Hicaz'a dönüş) çarpma notlar çırpınan birer kanat gibi. Tiz duraktan karâra doğru iniş çok etkileyici.

Muhammes (4/8)

Hüseyinî

+Düm -Te ke +Düm -tek +Düm -Düm +tek -Te ke
ah O o muham mes

+Düm -tek -Te ke +Düm +ta -hek +Te ke -Te ka
eh l-i bey ti

+Düm -Te ke +Düm -tek +Düm -Düm +tek -Te ka
Mus ta fa Mus ta fa Mus ta fa râ

+Düm -tek -Te ke +Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
ben ben de gân

+Düm -Te ke +Düm -tek +Düm -Düm +tek -Te ka
ah Şed Hû sey nî

21
+Düm -tek -Te ke +Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
hem hem Ha sa ni

25
+Düm -Te ke +Düm -tek +Düm -Düm +tek -Te ke
Hay de ri Hay de ri Hay de ri ib

29
+Düm -tek -Te ke +Düm +ta -hek +Te ke -Te ke
n-i betül

Isfahân

5
-Düm+tek - +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
Ha dü yek de

9
-Düm+tek +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
ha i ki bir hal

13
-Düm+tek - +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
hî de gir

17
-Düm+tek +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
Is fa hâ ni

21
-Düm+tek +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
Er zu ru mu

25
-Düm+tek - +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
Şâ mı bir say

29
-Düm+tek +tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm -tek -Düm+tek -tek +Düm tek -Düm+tek -tek +Düm tek
miş Re sül

Ağır Aksak Semâî

Şehnâz

+Düm Câ Te -ka +Düm -tek tek +Düm Te -ka +Düm -tek tek
nım gel Bir se mâ sı

+Düm hâ Te -ka +Düm gel -tek tek +Düm di Te -ka +Düm -tek tek
tı ra he mân dön

+Düm dü Te -ka +Düm -tek tek +Düm câ Te -ka +Düm -tek tek
ge rû nım gel

+Düm Te -ka +Düm -tek tek +Düm Te -ka +Düm -tek tek
Var di bir şeh nâ zi le ar

+Düm Te -ka +Düm -tek tek +Düm gir di oi
Z-i Hi câ ze

Yürük Semâî

+Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek
te nen ni ta na te ne dir ney te nen ni ta

+Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek
na te ne dir ney ta na ta na

+Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek
dir ta na ta na

+Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek
ye lel lel lel le le

Aksak Semâî

+Düm-tek tek Düm-tek +Düm-tek tek Düm-tek +Düm-Te ka +Düm -tek tek +Düm Te -ka +Düm-tek tek
le le lel ye le lel li te re lel li kül lû hûm te re lel

+Düm Te -ka +Düm-tek tek
li

HİCAZ KÂR-İ NÂTİK

Bâ selâm *devr-i kebir* et hep makâmâta bugün
Gel Hicaze kâr-ı nâtık ile beyte dâhil ol

Sofiyâne kıl ziyâret, aşk ile eyle niyâz
Râhatülevvâhı ancak böyle bulmuştur fuhûl

Pek *hafif* bas, bu makâmât bildiğin yerler değil
Kaymasun pâyin evçten çünkü müdhîştir nüzûl

Çenber-i devrâne pek bel bağlama, iğfâl eder
Düş eder, *Bestenigâre* fâide vermez duhûl

Pek *sakîl* olmaz, yavaşça etmiş olsun intikâl
Bir güzel bâd-ı *sabâ*yı andırır hoşça nukûl

Fahte görsen eğer yolda sakın aldırma kim
Eylesün *şevk-i tarâb*la tîz-i refâtârın hücul

Bir *remel* deryâsını geçmek gerek baştan başa
Tâ *Nihâvend*e kadem bassın ümit bulsun husûl

Devr-i Hindîden geçüp hep mâsivâdan el çeküp
Sûz(i)nâk ol âteş-i aşk-ı Nebîye, Hakkı bul

Çekse *zencîre* ne gâm, kurbân da olsan çok değil
Ol *Hicazkârı* edâya durma sen de âşık ol

Öyle *aksak* sekme olmaz, doğrudur Hak'kın yolu
*Rast*ı dâim iltizâm et eyleme Hak'tan nükûl

Nîm-Devr ile çıkarsan râzıyım devrâne ben
Olma hüzzâm-ı dîlim, sen âfitâb-ı cânım ol

Sen de bir *devr-i revân*sın rûhu tehzîz eyleyüp
İltifat et nîm-nigehle kalb-i *uşşâka* sokul

O *muhammes* ehl-i beyte Mustafâ râ bendegân
Şed *Hüseyni* hem Hasan'ı Hayder'i ibn-i betûl

Ha *düyek* de ha iki-bir, halka-i tevhîde gir
İsfahân'ı, Erzurûm'u, Şâm'ı bir saymış Resûl

Bir *semâ(i)* hatıra geldi hemân döndü gerû
Vardı bir *şehnâz* ile, arz-ı Hicâze girdi ol

Manisa Müftüsü ÂLİM Efendi
1874-1930

Kalın sözcükler makamları, *italik* sözcükler
usûlleri gösteriyor. Bu sözcükler
genellikle çift anlamlı kullanılmış.
Toplam 15 makam, 15 usûl.

Bâ: İle

Devr-i kebir: Büyük tur, dönüş

Makâmât: Makamlar, üst görev ya da inanç yerleri

Hicaz: Suudî Arabistan'ın Mukaddes Yerleri barındıran bölgesi

Kâr-ı Nâtık: 1. İçinde uyumlu geçişlerle çeşitli makamların birbirine bağlandığı uzun müzik eseri 2. Anlamlı söz, düşünce bildiren iş, çalışma

Beyt: Nazım, ev, hane

Sofiyâne: Bilgelikle *Niyâz*: Yalvarma

Râhatülevvâh: Ruhların rahatlığı, rahat ettikleri yer

Fuhûl: Üstün olanlar, ileri gelenler

Pâ: Ayak

Evç: Doruk

Nüzûl: İniş

Devrân: Devirler, zamanlar, talih, şans

İğfâl etmek: Kandırmak, baştan çıkarmak

Duhûl: Giriş *Sakîl*: Uyumsuz, yakışıksız

İntikâl: Geçme, taşınma

Bâd-ı sabâ: Sabah rüzgârı

Nukûl: Söylentiler, öyküler, taşıma, taşınma

Fahte: Üveyik, yaban güvercini

Şevk-i tarâb: Neş'e, eğlence isteği

Tîz-i refâtâr: Çevik yürüyüş

Hücul: Zıfraf odası?

Remel: 1. Eski edebiyatta bir şiir türü

2. Hac sırasında kısa adımlarla yürüyüş

Nihâvend: 1. Bir makâm 2. İran'da bir kent

Kadem: Bacak

Husûl: Gerçekleşme, oluşma

Hindî: Hint ülkesi ya da halkıyla ilgili

Mâsivâ: Dünyâ işleri, nimetleri

Sûznâk: Yakıcı

Nebî: Peygamber

Hicazkâr: Hacca gitmeye niyetli kişi

Rast: Dürüstlük

İltizâm: Borçlanma, taraf tutma

Nîm: Yarım

Dil: Gönül

Âfitâb: Güneş

Revân: Yürüyen

Tehzîz etmek: Titretmek

Nîm-nigeh: Yandan göz süzerek bakma

Uşşâk: Âşıklar

Muhammes ehl-i beyt: Beşli ev halkı

(Muhammed, Ayşe, Ali, Hasan ve

Hüseyn kastediliyor olmalı)

Bendegân: Köleler

Şed: (Kuşak, berat) Bağlama

Betûl: Erkekten sakınan, bâkire, Hz. Meryem, Hz. Ayşe

İbn: Oğul

Tevhîd: Birleştirme, bütünleştirme

Resûl: Hz. Peygamber

Şehnâz: Güzellerin şâhı nazlı sevgili

Arz-ı Hicaz: Hicaz makâmını sunuş